

§ 53. Účel a druhy vodních družstev.

K vykonávání staveb vodních, kterými se mají pozemky chrániti nebo břeh upravit, též ke zřízení na vysušování a zavlažování pozemků mohou se přičiněním příslušných úřadů správních zříditi společenstva vodní buď umluvením dobrovolným neb usnesením většiny účastníků (§ 20. zákona říšského).

Účel jedině přípustný vodních družstev dle zákona vodního založených, vyznačen jest v § 53. a obsahuje:

I. provádění vodních staveb regulačních počítaje v to jak ochranu vlastnictví pozemkového před škodlivými účinky vody, tak i vlastní úpravu vodních toků;

II. práce meliorační zahrnující v sobě zavodňování a odvodňování pozemků.

Ad I. Jest nesporno, že výraz „vodní stavby“ sluší pojímati v nejširším slova smyslu, že tudíž pod výrazem tím třeba rozuměti veškeré práce regulační, které směřují k úpravě přirozeného neb umělého toku vodního (prohloubení, rozšíření, zúžení, přeložení řečiště, upevnění břehů a p.). Stejně jest jisto, že v podnik regulační a ochranný mohou býti vedle zemědělských pozemků pojaty i budovy, stavby průmyslové všeho druhu, vodní díla, jako zdýmadla, mosty, lázně, vodovody, dále železnice, cesty, veřejná prostranství a p.

Ad II. Pod zařízením odvodňovacím a zavodňovacím jest rozuměti takové stavby vodní, kterými má býti půda vysušena neb zavlažena. V pravidelných případech bude se ovšem jednati o pozemky zemědělské, ač není vyloučeno, aby speciálně odvodnění bylo prováděno i z jiných důvodů veřejně prospěšných, na př. zdravotních. Jest však mylný názor Peyrerův, který pod pojmem odvodnění a zavodnění subsumuje i odvádění a přivádění vody k účelům průmyslovým.

Kombinování zákonem přípustných účelů vodního družstva jest dovoleno, takže na př. jedno a totéž družstvo může sledovati jak účel regulační, tak i meliorační, aneb pokud samotné meliorace se týká, může družstevní dílo vodní sloužiti jak odvodnění, tak i zavodnění pozemků.

Jest však vyloučeno, aby vodní družstvo co takové sledovalo vedle cíle dle § 53. přípustného ještě cíl jiný, který nemůže býti účelem vodního družstva. Na př. vodní družstvo

hodlá odvodněním pozemků získanou vodu zužitkovati zřízením průmyslového závodu. V tomto případě jedná se o právní asociace dvě, z nichž jedna zřízená za účelem meliorace pozemku jest vodním družstvem, normovaným dle vodního zákona, druhá, třebaže z týchž členů se skládající může býti jen společenstvím občanskoprávním (ať již obchodní společností neb družstvem výdělkovým dle zákona z r. 1873). Pomer výdělkové asociace vůči prvému družstvu jest čistě občanskoprávní.

Sleduje-li družstvo různé účely, které mohou dle § 53. býti jeho předmětem, jest sice družstvem jednotným, leč musí se v něm utvořiti vzhledem k různým právním poměrům, s prováděním různých cílů družstevních spojeným, dvě zájmové skupiny, spojené jednotným aktem zřizovacím, jednotným výborem a představenstvem.

Jest rozřešiti otázku, zda výše uvedené účely vodního družstva jsou v zákoně uvedeny taxativně či pouze demonstrativně, t. j. zda přípustny jsou pouze výše zmíněné dva účely vodního družstva ve smyslu IV. oddílu vodního zákona, či zda lze utvořiti vodní družstva i k účelům jiným na př. k zřízení a udržování společně používaného vodního náhonu, jezu a p. k účelům průmyslovým. Peyrer přisvědčuje kladně k otázce širší působnosti vodního družstva. Naproti tomu praxe správního soudu vychází ze stanoviska, že účely uvedené v § 53. (§ 20. říšsk. z. v.), pro něž může býti vodní družstvo utvořeno, jsou uvedeny v zákoně taxativně a že asociace k jiným, než v citovaném zákonném ustanovení vyčleněným účelům nemohou býti považovány za vodní družstva ve smyslu vodního zákona.¹⁾ Dle Pantůčka dává nejen znění zákona, zejména spojka „též“, nýbrž i celá jeho intence a pak i podstata družstev jako veřejnoprávních svazků různými privilegii zákonnými nadaných odpověď pro význam taxativní. Nelze myslet, že by zákon vyhradil širšímu okruhu těchto asociací velmi značná práva a nositele těchto výhod označil jen demonstrativně.

Zákon sice v § 53. praví, že za účelem vykonání a zřízení určitých staveb vodních mohou býti vodní družstva

¹⁾ Srov. Budw. 3250 A ai 1905.

zřizována. Leč ustanovení IV. oddílu vodního zákona připouští i založení vodních družstev k převzetí a udržování vodních staveb již provedených (na př. při rozparcelování velkostatku, jehož určité komplexy pozemků byly uměle drenážemi odvodněny, bude třeba utvořiti družstvo přidělců k udržování zřízení již meliorace). Jestliže výslovné znění zákona má na mysli pouze ty případy, v nichž teprve pomocí tvořícího se družstva mají býti provedeny vodní stavby uznané za nutné neb užitečné, nelze nalézti zákonné opory pro názor, že družstva nejsou přípustná pouze k udržování staveb již zřízených. Právý opak jest zřejmý z norem §§ 78., 63., 64., 66. a 67.²⁾

Dle vodního zákona mohou vodní družstva povstati buď vůlí účastníků aneb usnesením většiny. Mimo to ustanovuje § 46., že zůstává vyhraženo zákonodárství zemskému, aby tam, kde osady neb polohy opět a opět zatopeny aneb jinými škodami vodními zastiženy bývají, zřídilo vodní družstvo bez ohledu na souhlas neb nesouhlas účastníků.

Dle toho rozeznáváme:

a) družstva dobrovolná, založená dobrovolnou úmluvou účastníků,

b) družstva s povinným členstvím, která se zřizují výrokem úřadu na základě projevu souhlasu většiny účastníků a

c) družstva nucená, která mohou býti zřízena zvláštním zákonem zemským bez ohledu na projev účastníků. Dosud však takového zákona vydáno nebylo, ježto ministerským nařízením ze dne 25. října 1917 č. 415 ř. z. upraveny byly pouze vnitřní poměry „Družstva pro regulaci toků a zřízení údolních přehrad v povodí Zhořelecké Nissy v Liberci“. Proto lze omeziti výklad tento pouze na družstva dobrovolná a družstva s členstvím povinným.

§§ 54. – 56. Zřizování vodních družstev.

§ 54. *Uzná-li se způsobem správním, že stavba nebo zřízení, jež většina účastníků předsevzítí chce, patrně jest užitečné a že zřízení toto příhodně vyvésti nelze, leč by se*

²⁾ Srov. Budw. 8507 A ai 1911.